

Op zoek naar een barometer

Griendbos Esscheplaat nabij de rand.

Tijdens onze jeugd in de jaren zestig, hadden we thuis een potje water met een weeraaltje er in. Elke polderjongen uit die tijd weet waar we over spreken. Het beestje voorspelde feilloos wanneer er onstuimig weer aankwam. Een barometer was niet nodig. De weeraaltjes waren destijds hele algemene visjes en gemakkelijk te vangen wanneer de boer de sloot uitharkte. Je kon de beestjes ook zo leuk laten piepen. Als je het beestje vastpakte liet het een piepend scheetje. Vandaar zijn bijnamen, aalpieper en fluitaal. Pure romantiek en het maakte indruk bij de meisjes. Het was een leuke tijd.

Misschien was het de weemoed, de hunkering naar weleer of het schuldgevoel (uiteindelijk gingen die beestjes in de potjes toch een keer dood en spoelde moeder ze vervolgens door de WC). Maar misschien was het juist het chauvinisme, het trots zijn op de oer-Hollandse polder, dat ons aanspoorde tot een zoektocht naar de verdwenen vis, de grote modderkruiper - *Misgurnus fossilis*.

Waar is hij gebleven?

Al ruim 40 jaar zoeken Hoeksche bio fanaten naar de eens zo algemene vis op het Zuid-Hollandse eiland tussen Rotterdam en Flakkee. Omringd door grote rivieren, Oude Maas, Spui, Kil, Haringvliet en Hollands Diep, bevindt de Hoeksche Waard zich boven water in een betrekkelijk biologisch isolement. Reptielen bijvoorbeeld komen zo ver we weten niet voor op de Hoeksche Waard. Door ingrepen van de mens is veel van het leefgebied dat geschikt zou zijn voor modderkruipers, verloren gegaan. De kleine modderkruiper, ook een beschermde vis, vinden we

Griendbos en sloot nabij het huisje "Koojsje", vindplaats van de meeste modderkruipers.

algemeen in talloze sloten op de Hoeksche Waard, maar zijn grote broer lijkt hier uitgestorven.

Deet of beet

Dat wij al zo lang geen sporen hebben gevonden die zouden wijzen op een gezonde populatie grote modderkruipers doet ons wanhopen. Beter gezegd deed ons wanhopen. Enkele weken geleden, medio augustus 2012, hebben we onze amfibiehuizen

uitgezet in water dat, na een paar rondjes scheppen met het schepnet, eigenlijk helemaal niets hoopvol opleverde. De mug was het enige beest dat overduidelijk in grote getalen aanwezig was. Zelfs een ruime zalving met deet hield de kleine donders niet op afstand. Ze staken dwars door hemd en broek heen. Het water in het voormalig griendbos wordt kunstmatig op peil gehouden. Hierdoor ontstaat er een bijna ondoordringbaar wilgenmoeras. De grote waterwegen door de griend, ooit bedoeld voor de afvoer van de vers gesneden wilgentenen liggen nu werkeloos en bedekt met kroos *Spirodela polyrhiza* in het schemerbos. Dit gebied, de Esscheplaat, wordt beheerd door Staatsbosbeheer. Zij hebben door delen van het niet vrij toegankelijke deel van het griendbos houten paden aangelegd over het netwerk aan kleine slootjes. Meters hoog groeit de springbalsemien waar eerst de brandnetel stond. Weelderig hangen de moerasspireas, lissen en hoefbladen over de groene sloten.

Dertien palingen

Korte tijd na de plaatsing van de amfibiehuizen werd een retourtocht gehouden om deze te legen. Na onze eerdere ervaringen waren we ditmaal minder luchtig gekleed en extra goed met deet ingesmeerd. De eerste fuik zat vol met tiendoornige stekelbaarsjes en wat geelgerande waterroofkevers. Niets spraakmakends. Zo waren ook de volgende fuiken weinig spannend. Dit hadden we wel verwacht. Maar ja, je moet overal zoeken. Bij fuik 4, een grote metalen fuik, konden we onze ogen niet geloven. Paling...! Tja, zeiden we wijs tegen elkander. Dat zou je hier kunnen verwachten, pochten we betweterig tegen elkaar. We vulden de emmer met een laagje water. Tot onze grote verbazing gleden er geen palingen maar 13 grote modderkruipers uit de fuik. De volgende fuik leverde 8 grote modderkruipers op en de daarop volgende 1. Enigszins euforisch telden we de (bij)vangst. Zeelt, rietvoorn en tiendoornige stekelbaarsjes, lijkt de bewering van Arthur de Bruin, dat er vaak niet meer dan drie andere soorten naast de grote modderkruiper leven, te ondersteunen. De grootste grote modderkruiper was ongeveer 23,5 cm en de kleinste 10 cm. De populatie lijkt niet alleen erg groot maar ook erg gezond. Ook de vervolgtochten de week

Dick van Houwelingen met cuvet met grote modderkruipers tijdens avondtocht. (Foto's: Theo Schuurmans)

erop hebben elke keer flinke aantallen grote modderkruipers opgeleverd.

Vervolgonderzoek

Na deze prachtige vangsten dienden zich al snel een aantal vragen aan:

- Hoe groot is de populatie?
- Is de populatie werkelijk zo geïsoleerd als wij denken?
- Heeft het veronderstelde isolement van de populatie een gunstig effect doordat er weinig predatie is?
- Heeft de beschutting van het wilgenbos tegen de zon een gunstig effect op de populatie ontwikkeling?

Meer onderzoek volgt, waarin we deze vragen proberen te beantwoorden. We houden jullie op de hoogte.

Een potje, met een weeraaltje op schoorsteen of vensterbank, dat zit er niet meer in natuurlijk. Toch zijn we dolgelukkig. De weeraal is terug in de Hoeksche Waard en met een grote gezonde, mogelijk ongewoon westelijke populatie.

Dick van Houwelingen & Theo Schuurmans

Vissen van Flevoland op TV

Vanaf 14 september (wellicht 7 september) komen de vissen van Flevoland in beeld. 13 afleveringen over vis, visonderzoek en de mens achter de vis. Dit alles in het programma *Natuurlijk Flevoland* gepresenteerd door Gerard van Ommen en Jeroen Reinhold. De eerste 4 afleveringen zijn bekend: de eerste aflevering gaat over elektrisch vissen, de tweede over stekelbaarzen en de

lepelbaar, de derde over filmen van vissen onder water en de vierde over zaklantaarnonderzoek naar de rivierdonderpad. De link naar het programma: <http://www.omroepflevoland.nl/uitzending-gemist/>

Jeroen Reinhold